

Nekaj teoretičnih izhodišč o narečni frazeologiji in narečnih frazemih

Saša Poklač

IZVLEČEK: V članku¹ je na podlagi slovenskih, hrvaških in predvsem slovaških teoretičnih spoznanj opredeljena določitev in delitev narečnih frazeoloških enot glede na podobnosti in bistvene razlike v primerjavi s knjižnimi frazemi. Dodana so še načela razvrščanja in uvrščanja frazemov v edinem (delnem) popolnejšem slovenskem narečnem slovarju Petra Weissa.

ABSTRACT: The article presents the determination and the classification of dialectal phraseological units with regard to similarities and essential differences from the standard language phrasemes deriving from Slovene, Croatian and especially Slovak theoretical findings. Also presented are the principles of classification and presentation of phrasemes in the only existing academic Slovene dialectal dictionary of by Peter Weiss (Volume I, A–H).

1 Raziskovanje frazeologije v narečjih

Osnova narodnega jezika sta dve relativno stabilni strukturalni obliki, in sicer knjižni jezik in (prostorska, ozemeljska, teritorialna) narečja ali dialekti (Ripka 2003, 13). Dialekt ali narečje (kot splošen pojem) je govorjeni (redkeje pisani) jezik prebivalcev določenega zemljepisnega področja in ima relativno enake bistvene skupne značilnosti na vseh jezikovnih ravninah (Smole 2000, 2 in 8). Raziskuje jih narečjeslovje ali dialektologija. Slovensko narečjeslovje, ki je danes staro že več kot 160 let, je bilo v preteklosti usmerjeno predvsem na raziskovanje glasoslovne ravnine, saj je eden izmed temeljnih kriterijev umestitve nekega narečja ali govora v narečno skupino določitev splošnega slušnega vtisa.² Pa vendar je naloga

¹ Članek je nastal na podlagi seminarske naloge z naslovom *Nekaj misli o narečni frazeologiji in tem, kako jo obravnava slovar Petra Weissa*, ki je bila leta 2003 v okviru podiplomskega študija napisana pod mentorstvom izr. prof. dr. Erike Kržišnik.

² Splošni slušni vtis vključuje različne *razvojne stopnje* in *izgovorne nianse* posameznih glasov, *razporeditev* (stopnje naglasnih premikov) in *vrsto naglasa* (tonemskost – dinamičnost), kot tudi *ritem* (izguba – ohranitev kvantitetnih nasprotij, krajšanje dolgih visokih samoglasnikov, (ne)podaljšanje akutiranih samoglasnikov) in *tempo* (hitrost – počasnost) govora.

narečjeslovja, da v prihodnosti opiše narečja na vseh jezikovnih ravlinah, torej na glasoslovni, oblikoslovni, besedoslovni, skladenjski in besediloslovni.

Po mnenju Ivorja Ripke³ (2002, 12) je pomen frazeologije v narečjih za poznavanje jezika, kulture in miselnosti duha naroda nesporen in očit. V frazeoloških enotah se dinamično prepletata povezanost jezika in mišljenja, smisel za podrobnost in izvornost. Po njegovem mnenju je beseda vaškega prebivalstva bila in je polna epike, slikovitosti, neponovljivih metafor, tvori bogastvo, ki ostaja najnaravnejši vir obogatitve kultivirane knjižne izreke.

Žal pa ugotavljamo, da so v (slovenskih) narečjeslovnih delih frazeološke enote med vsemi jezikovnimi enotami najmanj raziskane, kar lahko povežemo z dejstvom, da je frazeologija mlada disciplina, ki se je s predmetom svojega preučevanja (torej s frazeološko enoto) začela intenzivneje ukvarjati v zadnjih desetletjih. Raziskovanje narečne frazeologije zapletata tudi dejstva, da so frazemi redkeje, ali vsaj v posebnih situacijah pojavljajoče se jezikovne enote in da se narečje pojavlja predvsem v govorni podobi. Zato Ferdinand Buffa⁴ (1994, 7–15) pripisuje pomembno vlogo zapisovalcu – domačinu, ki obvlada konkretno narečje, pa tudi značilnosti dotične vasi in posebnosti podeželskega življenja. Upošteva dejstvo, da sta v frazemu kot integriranem elementu jezika v zgoščeni podobi vsebovani življenjska izkušnja in modrost celih generacij, kar lahko dobro pozna in razume samo domačin.⁵ Navedene zahteve lahko po njegovem mnenju izpolni samo izkušen narečjeslovec, ki s svojim dolgoletnim sistematičnim opazovanjem domačega narečja in okolja pridobi večje količino leksikalnega in frazeološkega gradiva.

Največjo težavo predstavlja pridobitev večjega nabora narečnega frazeološkega gradiva. Poleg izkušenega narečjeslovca – domačina je potreben tudi ustrezen (-ni) informator (-ji), ugodno vzdušje za doživeto pripovedovanje, dovolj časa in (kakovostne) snemalne naprave (vsaj za avdio posnetek). Terensko delo pa je šele prva stopnja pridobivanja gradiva; sledi mu zamuden prepis govornih

³ Prof. dr. Ivor Ripka spada med vodilne slovaške narečjeslovce. Sodeluje pri pripravi in postavitvi trizvezkovnega *Slovarja slovaških narečij*, od leta 1973 je vodja avtorskega kolektiva. Svoj prispevek je dal tudi na mednarodnem področju, in sicer pri izdelavi *Karpatskega dialektološkega atlasa*. V 90. letih so izšle njegove študije o jeziku druge generacije ameriških Slovakov, s katerimi je vstopil na polje sociolingvistično usmerjenega raziskovanja stikov nesorodnih jezikov. Ukvarja se z odnosi med klasičnim narečjeslovjem in sociolingvistiko. Pomembno besedo ima pri umestitvi slovaških narečij v sodobno jezikovno situacijo in razlaga odnosa narečja do knjižnega jezika z vidika jezikovne kulture (Ferenčíková 1997, 141–143).

⁴ Ferdinand Buffa (1926) je eden najvidnejših predstavnikov slovaškega narečjeslovja in primerjalnega slovanskega jezikoslovja. Prispeval je številna dela, vezana na knjižno, narečno in primerjalno slovaško-poljsko frazeologijo in besedotvorje (Lipták 1996, 50–55).

⁵ Tu bi se lahko navezali na članek Marjete Vrbinc (1997, 127), v katerem izpostavi pomembnost frazeologije pri poučevanju leksike tujih jezikov. Pravi, da tu ne gre le za razumevanje posameznih besed, ampak tudi za razumevanje in uporabo besed kot celote, kar je za nematerne govorce zelo zahtevno.

besedil, ponavadi v veljavno fonetično transkripcijo.⁶ Šele temu sledi izpis frazemov in nadaljna obdelava.

2 Razmerja med frazeologijo v knjižnem jeziku in narečjih

Zanimivo je vprašanje, kakšno vlogo opravlja neknjižna frazeologija v okviru knjižnega, vsenarnodnega jezika, v katerih točkah sta si knjižna in frazeologija v narečjih podobni oz. se razlikujeta ter kje je meja med njima.

V članku z naslovom *Niekoľko úvah o nárečovej frazeológii* (Nekoliko opozoril v zvezi z narečno frazeologijo) je Ivor Ripka (2002) oblikoval klasifikacijske kriterije za členitev neknjižne frazeologije oz. frazeologije v narečjih. Izpostavil je tri temeljna slovaška jezikoslovna dela, ki se ukvarjajo s tem področjem.⁷

Slovar slovaških narečij (1994, 27) izpostavi osnovno binarno členitev, v okviru katere se narečna frazeologija predstavi kot vsota stalnih besednih zvez, ki po eni strani manjkajo v frazeološkem fondu knjižnega jezika, po drugi strani pa so zagotovo različica knjižne frazeologije.

Frazeologická terminológia (v nadaljevanju FT) pojmuje narečno frazeologijo kot del neknjižne frazeologije, ki pozna več tipov frazemov, in sicer:

- a) narečni frazemi, ki so glasoslovna, oblikoslovna ali skladenjska različica knjižnih frazemov;⁸
- b) narečni frazemi, ki poimenujejo isto vsebino kot knjižni frazemi, vendar imajo drugačne besedne zveze (drugačne sestavine);⁹
- c) narečni frazemi, ki nimajo ustreznice v knjižni frazeologiji, torej se ne dajo v knjižnem jeziku ali v drugih narečjih enostavno razumeti ali interpretirati.¹⁰

Ripka (2002, 14) se zaveda, da pri zgornji delitvi največ težav povzroča druga (b) skupina narečnih frazemov. Po njegovem mnenju se narečni frazem *prišou k tomu ako Ročkár k čížmám*, ki naj bi po mnenju FT ustrezal knjižnemu *prist' k niečomu ako slepé kura k zrnu*, ne da tako enostavno razložiti, saj ni nujno, da je *Ročkár* prišel *k čížmám* kot *slepé kura k zrnu* (tj. brez truda, slučajno), lahko si je *škornje* pridobil z zamenjavo, ugodnim ali neugodnim nakupom. Iz tega izhaja, da ima narečni frazem težko povsem enakoznačno ustreznico v knjižni frazeologiji.

Drugačen pristop h klasifikaciji frazeologije v narečjih je predstavil Ferdinand Buffa. Avtor monografije *Zo severnošariškej frazeológii* razdeli narečne frazeme v 4 skupine:

⁶ V našem prostoru se danes uporablja predvsem transkripcija, ki je nastala za potrebe Slovanskega lingvističnega atlasa (transkripcija OLA).

⁷ Dela, ki jih Ripka obravnava, so *Slovník slovenských nářečí* (1994), *Frazeologická terminológia* (1995) in *Zo severnošariškej frazeológii* (1994).

⁸ Primer *isc jako v l'ece na saňoch* ustreza knjižnemu *ist' ako v lete na saniach* 'počasi'. Opazimo lahko zgolj glasoslovne spremembe.

⁹ *Frazeologická terminológia* navaja: frazem *prišou k tomu ako Ročkár k čížmám*, bi ustrezal knjižnemu *prist' k niečomu ako slepé kura k zrnu* 'brez truda, slučajno'.

¹⁰ Primera *pripál si ako Labo v krčme* in *visobáž ako Šovan svoju Maru* nimata knjižne ustreznice.

- a) posebni severnošariški frazemi (Buffa 1994, 17),¹¹ ki so z vidika pomena, pa tudi glede na njihovo originalno motivacijo in način izražanja, brez ekvivalentnega knjižnega frazema;
- b) različni severnošariški in knjižni frazemi (Buffa 1994, 45),¹² so frazemi, ki imajo poleg skupnega pomena, navadno pa tudi poleg sorodne stilistične ureditve, različne leksične sestavine – to pomeni, da so v njih uporabljeni leksemi z drugačnim pomenom, kar je navadno povezano z različno motivacijo ali predstavnostjo teh frazemov;
- c) vzporedni severnošariški in knjižni frazemi (Buffa 1994, 67)¹³ so frazemi, ki imajo v narečju in knjižnem jeziku isti pomen, pogosto tudi isto ali podobno zgradbo, vendar so med njimi zagotovo manjše razlike v leksikalni sestavi – gre za rabo leksemov s sicer drugačnim, vendar ne z zelo oddaljenim pomenom;
- d) skladni severnošariški in knjižni frazemi (Buffa 1994, 79)¹⁴ so frazemi, ki imajo enak pomen, motivacijo in predstavnost v knjižnem jeziku in narečjih. Ripka (2002, 15) opozarja, da je pri členitvi na vzporedne in skladne severnošariške ter knjižne frazeme uporabno aplicirati kriterije, ki služijo za razmejitev leksične variantnosti in frazeološke sinonimije. Leksične variante izhajajo iz skladnosti oz. bližine podobe (tako npr. *vyprašit' niekomu kožuch // vyprašit' niekomu nohavice*), frazeološki sinonimi pa gradijo na drugačni predstavnosti ali transpoziciji (*vyprašit' niekomu kožuch ↔ pomastit' niekomu chrbát*).

3 Uporabnost navedenih teoretičnih izhodišč

V nadaljevanju bomo skušali zgornja spoznanja prenesti v slovenski prostor

¹¹ Tu navaja med drugim tudi primer: *dzecku tak nuž jak žeže pežeži* v pomenu 'to je zelo nevarno'. V Weissovem narečnem slovarju sta brez ustreznega knjižnega frazema npr. *iti na Bakove grebljice* 'umreti' oziroma *jesti ko pri Blekači* 'pri kosilu jesti juho za osrednjo jedjo'.

¹² Tako narečni frazem *šedi jak kura na vajcach* ustreza knjižnemu *sedí ako pät' peňazí*. Po drugi strani pa v to skupino sodijo frazemi, ki so si podobni po formalni strani, razlikujejo pa se po pomenski. Tako npr. narečni frazem *vžal sebe daco do hlavi* v pomenu 'zelo ga je ganilo' in knjižni frazem *zobral si niečo do hlavy* v pomenu 'trdno se je odločil'.

¹³ Narečni frazem *duša ho bol'i za dakim* je zelo podoben knjižnemu *duša mu pišti po niekom* 'zelo hrepeni, se mu toži po nekom, nečem'. Tako tudi *ma dluhoke ruki* ustreza knjižnemu *má dlhé prsty* 'krade'. V Weissovem slovarju se pod geslom *cofeten* nahaja frazem *tako bom zmlatil koga, da bodo cofetni leteli od njega* 'zelo te bom pretepel'. Vzporednico najdemo v knjižnem frazemu *nabili jih bomo, da bodo kar trske letale od njih* 'zelo'.

¹⁴ Narečni frazem *vidzec šicke hvizdi* ustreza *vidiet' všetky hviezdy*. Tako tudi v *lišce vodi bi ho utopil* za knjižni *v lyžičke vody by ho utopil* 'zelo ga sovraži'. Skladna narečna (zgjornjesavinjska) in knjižna frazema sta npr. Weissov *afne guncati* 'delati, govoriti kaj šaljivega' za knjižno *že spet afne gunca* 'dela, govori kaj šaljivega'. Enako tudi *glavo imam ko čeber* 'v glavi čutim pritisk, bolečino'.

in opozoriti na dejstva, ki bi jih narečjeslovec lahko upošteval pri raziskovanju frazeologije v slovenskih narečjih.

Dejstvo je, da se v pojmovanju osnovnih enot frazeologiji ne razlikujeta, saj imata obe enak predmet raziskovanja, in sicer t. i. frazeološko enoto, za katero se je danes uveljavilo pojmovanje frazem.¹⁵ Frazeme v narečjih lahko (enako kot knjižne) raziskujemo s stališča njihove zgradbe, rabe v nekem obdobju, primerjave, njihovega pomena in izvora. V okviru zgradbe frazema nas zanima stalna zgradba in besednovrstna pripadnost frazeoloških enot,¹⁶ lahko se ukvarjamo s frazemskimi različicami (glasoslovne, oblikoslovne, besedotvorne, skladenjske in sestavinske različice) ali pa raziskujemo skladenjske in pomenske odnose v frazemih (Rode 1975, 439–442 in Turk 1998, 267).

V frazeologiji knjižnega jezika se je oblikovala definicija, da so frazemi jezikovne enote, ki jih označujejo štiri osnovne lastnosti: večbesednost, stalnost, neizpeljivost pomena iz sestavin in ekspresivnost (Kržišnik 1994, 92).

Tudi literatura o frazeologiji v narečju za osnovno frazeološko enoto pojmuje ustaljeno in najmanj dvobesedno kombinacijo poljubne besedne vrste z drugo,¹⁷ ki je zaznamovana s tem, da se vsaj eden od členov v danem pomenu združi z drugimi besedami, ob tem pa se reproducira v narejeni obliki, za katero je značilna idiomatičnost, saj najmanj eden od členov te zveze dobi nov, drugačen, na zvezo vezan pomen, kar kaže na nepredvidljivost pomena, ki se ga ne da določiti iz pomenov sestavin. Gre torej za semantično pretvorbo (Turk 1998, 265).¹⁸

Ugotovimo lahko, da znotraj pojmovanja osnovnih frazeoloških enot (frazemov) in njihovih lastnosti bistvene razlike med knjižno in neknjižno frazeologijo ne obstajajo.

Zgoraj navedena slovaška teoretična spoznanja pa peljejo v smer, da je s stališča knjižnega jezika potrebno ločevati pojma *frazeologija v narečju (narečjih)* in *narečna frazeologija*.

4 Frazeologija v narečju (narečjih) in narečna frazeologija

Zaradi enakih, podobnih pa tudi povsem različnih frazemov v knjižnem in neknjižnem narečnem jeziku lahko govorimo o *narečni frazeologiji v širšem in ožjem*

¹⁵ Literatura navaja še: frazo, frazeologem, frazeologizem, idiom, idiomatsko frazo. Poimenovanje frazem je ustrežnejše, saj vsebuje pripono -em, ki jo poznajo tudi fonem, morfem, leksem, ... (Kržišnik 1988, 43–44).

¹⁶ Govorimo lahko o naslednjih besednozveznih in stavčnih frazemih: samostalniški (*mož beseda, figa mož*), pridevniški (*neumen kot noč, kot iz škaltice*), prislovni (*noč in dan*), glagolski (*skočiti si v lase, vreči puško v koruzo*), medmetni (*sveta pomagavka*), pragmatični (*dober dan*) ter stavčni frazemi (*Ta je pa bosa.*) (SKJ III 1998/99).

¹⁷ Turk (1998, 265) govori o formalni zvezi, ki je sestavljena iz najmanj dveh polnopomenskih besednih vrst.

¹⁸ Vse to je že nekaj let pred tem ugotovljeno za knjižno frazeologijo. Tako pri nas prvi o tem piše Rode leta 1975.

smislu. Prvo lahko pojmuje kot frazeologijo v narečju (narečjih), drugo pa kot narečno frazeologijo.

4.1 Frazeologija v narečju (narečjih)

Frazeologija v narečju (kot skupek vseh v narečju rabljenih frazemov) se po mnenju Buffe (1994, 12–13) ne razlikuje od frazeologije knjižnega jezika (če gre za posamezne tipe frazemov, za njihovo motivacijo), saj si pri težavnem prepoznavanju frazemov – enako kot v knjižnem jeziku – pomagamo z lastnim jezikovnim znanjem.

Ferdinand Buffa (1994, 12) s frazeologijo v narečju (narečjih) pojmuje sestav vseh frazemov, ki se v danem narečju uresničujejo, torej tudi frazemov, skladnih s frazemi knjižnega jezika. Pri tem misli na vzajemno odvisnost narečne in knjižne frazeologije, saj narečni frazemi prehajajo v knjižni jezik in obratno, knjižne frazeme prevzemajo narečja, poleg tega pa se frazemi prevzemajo tudi med posameznimi narečji, kar tvori v okviru nekega jezika zapleten soodvisni položaj. Gre torej za vse frazeološke enote, rabljene v danem narečju.

V slovenskem prostoru ni bilo izdanih ravno veliko tako celovito zasnovanih narečnih slovarjev, kot je narečni slovar Petra Weissa z naslovom *Slovar govorov Zadrecke doline med Gornjim Gradom in Nazarjami (poskusni zvezek A–H)*, zato smo avtorja vprašali,¹⁹ kako razume te leksične sestavine in katere kriterije upošteva pri razvrščanju frazeoloških enot v slovar. Weiss pravi: »Slovar je najprej (rokopisno) košara, v katero nabereš vse, kar najdeš, nato pa jo urediš. Seveda ni nikogar, ki bi govoril ali pisal vse, kar je zapisano npr. v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. Sam bi pred dvajsetimi leti, če bi naletel na slovar, kot je moj, lahko z gotovostjo rekel: tole govorim, tega ne (ampak bi bil neumen, saj bi upošteval samo besede, ne pa tudi oblik, pomenov, frazemov itd.). podobno je z narečnimi frazemi: ene govorim sam in še kdo, druge sem samo slišal in jih razumem, pri tretjih moram spraševati po pomenu, ker jih (na začetku) ne razumem, potem se pa seveda naučim. Tako je narečna frazeologija, kot je predstavljena v slovarju, en čuden povpreček, zlasti ob upoštevanju dejstva, da ne zapišem vsega novega. Aktivno in pasivno znanje jezika (v tem primeru narečja) je dobra bergla za opis, s tem da narečni slovaropisec ne more biti gluha za tisto, kar ni pri njem ne aktivno in ne pasivno, ampak si želi pridobiti, če bi imel rad popoln slovar (kar pa tako nikoli ne bo).« Poleg tega nas je zanimalo, kaj si Peter Weiss razlaga pod pojmom narečna frazeologija. Avtor slovarja odgovarja: »Zame je to vse, kar je v narečju (torej prav tako kot pri besedi), le da čisto novih reči v njem (še) ni, ker nimam jasnega oprijemališča, ali se bo prijelo ali ne. Vzporednica v knjižnem jeziku je pri novejših izposojenkah, ki jih ne pišemo kar takoj že podomačenih, ampak počakamo, da vidimo, ali se prijemljejo in primejo.«

Opazimo, da se pojmovanji narečne frazeologije pri obeh avtorjih ujemata s pojmovanjem narečne frazeologije v širšem smislu, tj. frazeologije v narečju (narečjih). Toda zaradi raznovrstnosti razmerij med frazeološkimi enotami knjižnega in narečnega jezika je skoraj nujna delitev frazemov,²⁰ ki se pojavljajo v narečju, vsaj na tri skupine:

¹⁹ Odgovore na nekatera vprašanja je Peter Weiss posredoval v elektronski obliki 3. 4. 2003.

²⁰ Izoblikovala se je na podlagi slovaških teoretičnih spoznanj in pripomb k seminarski nalogi izr. prof. dr. Erike Kržišnik.

- a) *variantni narečni frazemi* so tisti frazemi v narečju, ki so glasoslovne, oblikoslovne, skladenjske različice splošno sprejetih, tj. knjižnih frazeoloških enot, ter narečni frazemi, pri katerih obstaja njihova zamenljivost znotraj istega semantičnega polja;
- b) *sopomenski narečni frazemi* so tisti frazemi v narečju, ki gradijo na drugačni predstavnosti kot v knjižnem jeziku, a imajo v njem istoznačne ustreznice ter
- c) *posebni narečni frazemi*, ki so po sestavinah, predstavnosti in pomenu povsem drugačni od tistih v knjižnem jeziku.

4.2 Narečna frazeologija

Nesporno je, da so del le-te t. i. posebni narečni frazemi, ki so brez ustreznika v knjižnem jeziku ali drugih narečjih, torej frazemi, ki jih zunaj narečja sploh ne najdemo in si s knjižnimi niso v nikakršnem odnosu.

Težava, ki nastopi pri opredelitvi pojma narečna frazeologija, je nejasna meja drugačnosti, pa vendar bi lahko sem prištel (po Buffi) tudi t. i. (od knjižnih) različne narečne frazeme oz. (po naši delitvi knjižnim) sopomenske narečne frazeme, za katere je značilno, da imajo poleg skupnega pomena, navadno pa tudi poleg sorodne stilistične ureditve, različne leksikalne sestavine. To pomeni, da so v njih rabljeni leksemi z različnim pomenom, kar je navadno povezano z različno motivacijo ali predstavnostjo teh frazemov (Buffa 1994, 17 in 45).

5 Zaključek

Prispevek povzema temeljna, predvsem slovaška ter deloma hrvaška in slovenska, teoretična spoznanja s področja raziskovanja narečne frazeologije ter možne klasifikacije, ki naj bi pomagale narečjeslovcem pri obdelavi in slovarski umestitvi narečnih frazemov. Na podlagi omenjenih teoretičnih izhodišč se je izoblikovala možnost delitve frazeologije v narečni zvrsti jezika na *frazeologijo v narečju (narečjih)* in *narečno frazeologijo*.

V prvo, t. i. *frazeologijo v narečju*, ki jo nekateri pojmujejo kot narečno frazeologijo v širšem smislu, spadajo tako a) frazemi, ki se od knjižnih razlikujejo samo na glasoslovni in morda še oblikoslovni in deloma skladenjski ravni (t. i. *variantni narečni frazemi*), b) frazemi, ki v narečju temeljijo na drugačni predstavnosti, a imajo knjižne ustreznice (t. i. *sopomenski narečni frazemi*) ter c) frazemi, ki so poleg različnosti v predstavnosti in sestavi tudi brez knjižnih ustreznic. Zadnji dve skupini (tj. b in c) lahko pojmujejo kot *narečno frazeologijo v ožjem smislu* in prav ta zaradi svoje edinstvenosti lahko pomembno bogati vsenarodni jezik.

V (delni) narečni slovar Petra Weissa je frazeologija zajeta v širšem smislu, kar je glede na njegov koncept, tj. težnja po popolnem narečnem slovarju, tudi razumljivo.

Viri in literatura

- Buffa, Ferdinand, 1994, *Zo severnošarišskej frazeológie*, Bratislava, Veda, 7–15.
- Ferenčíková, Adriana, 1997, Zdravica Ivorovi Ripkovi na šest'desiate narodeniny, *Jazykovedný časopis* 48/2, Bratislava, 141–143.
- Kržišnik-Kolšek, Erika, 1988, *Frazeologija v moderni*, Magistrska naloga, Ljubljana.
- Kržišnik, Erika, 1994, Frazeologija kot izražanje v »podobah«, M. Križaj-Ortar, M. Bešter, E. Kržišnik, *Pouk slovenščine malo drugače*, Trzin, Different, 91–140.
- Kržišnik, Erika, 1998/99, *Slovenski knjižni jezik III*, Zapiski s predavanj prof. Erike Kržišnik, Ljubljana.
- Lipták, Štefan, 1996, Ferdinand Buffa sedemdesiatročný, *Slovenská reč* 61/1, Bratislava, 50–55.
- Mlacek, Jozef, idr. 1995, *Frazeologická terminológia*, Bratislava.
- Ripka, Ivor, 2002, Niekoľko úvah o nárečovej frazeológii, *Slovo o slove: Zborník prác Katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity*, Prešov, 12–18.
- Rode, Matej, 1975, Semantični odnosi v frazeologiji, *Slavistična revija* 23/3–4, Ljubljana, 439–442.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika* 1 (A–H, 1970), 2 (I–Na, 1975), 3 (Ne–Pren, 1979), 4 (Preo–Š, 1985), 5 (T–Ž, 1991), Ljubljana, SAZU in Državna založba Slovenije.
- Slovník slovenských nářečí* 1, Bratislava, VEDA (ur. Ivor Ripka).
- Smole, Vera, 2000, *Uvod v slovensko dialektologijo: del vsebine za predmet ZSD II*, Ljubljana, Filozofska fakulteta.
- Turk, Marija, 1998, Frazeologija krčkih govora, *Govori otoka Krka* (Iva Lukežič, Marija Turk), 265–298.
- Vrbinc, Mateja, 1997, Frazeološke enote: definicija in razvrstitev, *Vestnik* 31, 127–161.
- Weiss, Peter, 1998, *Slovar govorov Zadřečke doline med Gornjim Gradom in Nazarjami: Poskusni zvezek (A–H)*. Ljubljana, ZRC SAZU, Založba ZRC.

Some Theoretical Starting Points on Dialectal Phraseology and Dialectal Phrasemes

Summary

The article summarizes the basic, mainly Slovak, and to a limited extent also Croatian and Slovene, theoretical findings in the research of the dialectal phraseology, and possible classifications which should help the dialectologists in analyzing and lexicographic presentation of dialectal phrasemes. On the basis of the above mentioned theoretical findings a possible classification of phraseology in dialects is suggested: the phraseology of a given dialect (or dialects) and dialectal phraseology.

The category of the phraseology of a given dialect (by some authors it is considered as dialectal phraseology in broader sense) comprises: a) phrasemes which differ from that of the standard language only on the level of phonology, and maybe

also on the levels of morphology and syntax (the so-called **variant dialectal phrasemes**), b) phrasemes which employ different imagery from those used in the standard language, but still have standard-language equivalents (the so-called **synonymic dialectal phrasemes**), and c) phrasemes which employ different imagery and formation and have no standard-language equivalents. The last two groups, i.e. b) and c), may be considered as **dialectal phraseology in narrower sense**. Exactly because of its unique character this group may present an important enrichment in the national language.

The only existing academic Slovene dialectal dictionary (Volume I, A–H) by Peter Weiss comprises phraseology in broader sense which is logical because of its concept, i.e. the aim of compiling a comprehensive dialectal dictionary.